

PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ TESAŘÍKA *DORCADION FULVUM* Scop.

LEO HEYROVSKÝ

(Přijato pro tisk dne 26. dubna 1950.)

Ačkoliv tesařík *Dorcadion fulvum* Scop. náleží nejen u nás, ale i v teplejších krajích střední, východní a jihovýchodní Evropy k běžným a všeobecně známým druhům, nebyla mu dosud věnována velká pozornost. Před léty, v r. 1894 popsal již sice A. FLEISCHER jednu jeho barevnou odchylku podle kusů od Rasdorfu na Moravském poli v Rakousku jako ab. *nigripenne* FL. Teprve v r. 1946 v časopise „Miscellanea Entomologica“ r. XLIII, str. 94 stanovil Š. BREUNING dvě hlavní rasy tohoto druhu a popsal řadu odchylek, lišících se barvou neb rozdílným chloupkováním na krovkách, ale o struktuře krovek se ani nezmínil.

V r. 1949 pozoroval M. KUDLA velké množství tohoto druhu v blízkém okolí Olomouce, nasbíral a všiml si nejenom řady jeho barevných odchylek, ale i jedinců s nápadně odchýlnou strukturou krovek. Tento materiál mi přenechal z části ke zpracování. Zjistil jsem v něm jednu velmi zajímavou, dosud nepopsanou formu s odchýlnou strukturou. U typické formy jsou totiž krovky silně lesklé, hladké, v předu silně, dozadu jemněji v nepravidelných řádcích tečkované. U zmíněné nové formy z okolí Olomouce jsou však celé krovky hustě vrásčité, mezitím i vrásčité tečkované a téměř bez lesku. Mezi oběma formami zjistil jsem i přechodní kusy. Jde zde tedy o strukturální odchylku t. zv. *aberratio structurae*. Tuto novou formu, kterou jsem později zjistil též ve své sbírce z okolí Litomyšle, ve sbírce Kristiana Pospíšila od Čáslavi, ve sbírce Národního musea v Praze od Prostějova (ze sbírky Brydlovky) a ve sbírce B. Kouřila rovněž z Prostějova, popisují jako ab. *coriaceipenne* n. *Typus* a *cotypy* ve sbírce mé a M. Kudly.

Dorcadion fulvum Scop. je typický stepní, t. zv. pontický druh, rozšířený v nížinách a na úpatí pahorkatin ve střední, východní Evropě, v jižním SSSR a na Balkáně. Základní rasa *Dorc. fulvum fulvum* Scop. žije východně od okraje Alp, počínaje Kraňskem až k Dunaji, krom toho ve východních Čechách, na Moravě a Slovensku a na Karpatské Ukrajině v okolí Mukačeva. Zde je patrně nejvýchodnější hranice jeho rozšíření. Druhá rasa, *Dorcadion fulvum canaliculatum* FISCH. žije v Srbsku, Bulharsku, Rumunsku, Bessarabii, Bukovině a jižní Ukrajině. Tato rasa liší se od základní rasy hustším tečkováním štítu, více vyniklými rameny, krovkami porostlými četnými krátkými odstálými chloupky, hlavně na

ramenou a na konci krovek, ramenní hranou a dvěma podélnými žebry na krovkách více vyvinutými. Obě rasy varírují jiným směrem.

Podávám přehled odchylek naší rasy *Dorcadion fulvum fulvum* SCOP.:

1. Krovky a část břicha světle červeno-hnědé, rovněž tak nohy krom černých chodidel, tykadla černá s prvním článkem červenohnědým, hlava a štít černý. Krovky lesklé, v nepravidelných řádcích tečkované *základní forma*.
2. Jako 1, ale krovky matně lesklé, kožovitě vrásčité a vrásčité tečkované *a. coriaceipenne* HEYR.
3. Krovky úplně nebo s výjimkou konce červenohnědé až černé, zbarvení nohou a tykadla jako ad 1 *a. nigripenne* FLEISCH.
4. Jako ad 1, ale celý šev krovek pokryt úzkou páskou bělavého chloupkování *a. subsuturale* BR.
5. Jako ad 4, ale krom bíle chloupkovaného švu uprostřed každé krovky po dvou bílých, úzkých podélných páskách *a. subcompletelineatum* BR.
6. Jako ad 1, ale celé krovky pokryty velmi jemným, bílým chloupkovaním *a. laevetomentosum* BR.
7. Jako ad 5, ale bílé pásy širší, široce spolu splývající v poslední čtvrtině krovek ... *a. latealbovittatum* BR.
8. Jako ad 1, ale krovky v basální části červenohnědé, rovněž první a částečně i druhý břišní článek často červenohnědý *a. nigrobasale* BR.
9. Jako ad 3, ale krovky i první tykadlový článek černý *a. obscuriscapus* BR.
10. Jako ad 9, ale také stehna a holeně černohnědé *a. obscuripes* BR.

Dále jsem zjistil, že kusy, náležející k nové, mnou zde popsané formě *a. coriaceipenne*, mohou vykazovati i barevné odchylky právě uvedené. V každém případě pokládám však tyto kombinované formy za *a. coriaceipenne* vzhledem k význačné odchylné struktuře krovek.

Ke konci uvádím rozšíření druhu *Dorcadion fulvum* v Československé republice.

Čechy: Litomyšl a okolí (řada sběratelů), Čáslav (Krist. Pospíšil).

Země Moravskoslezská: Téměř celá země, hlavně na jihu, krom hor, ku př.: okolí Brna, Kuřim, Tišnov, Olomouc, Kroměříž, Boskovice, Prostějov, Uh. Hradiště, Val. Klobouky, Pouzdřany, Pavlovské kopce, Terezín, Čejč, Znojmo, V. Pavlovice, Uh. Brod, Slavkov, Uh. Ostroh, Těšínsko na březích Ostravice.

Slovensko: Velmi široce rozšířen, ku př.: Trenčín, Tovarníky, Piešťany, Sered, Neded, Leopoldov, Vrátná, Urmín-Kesov, Devín, Nitra, Štúrovo-Kováčov, Šamorín, Čachtice, Malé Karpaty, Dunaörs, Rim. Sobota, Košice, Trebišov.

a. nigripenne FLEISCH. — S typickou formou, ale jen místně a řídce. Čechy: Litomyšl, Morava: Olomouc, Prostějov, Kroměříž, jižní Morava, Slovensko: Tovarníky, Dunaörs, Nitra, Trenčín, Štúrovo.

a. nigrobasale BR.: S typickou formou vzácně, ku př. Litomyšl (Vodák), Olomouc (Kudla), Prostějov (Kouřil), Kroměříž (Fiala), Štúrovo (Lekeš a j.), Bratislava (Zoufal).

a. obscuripes BR.: Olomouc (Kudla), Tovarníky (Kelecsény).

a. subsuturale BR.: Litomyšl (Vodák), Čejč (Günther), Olomouc (Kudla), Štúrovo (Heyrovský).

a. subcompletelineatum BR.: Olomouc (Kudla).

a. latealbovittatum BR.: Uh. Ostroh (Purkyně), Štúrovo (Heyrovský).

a. coriaceipenne HEYR.: Čáslav (K. Pospíšil), Litomyšl (Vodák), Olomouc (Kudla), Prostějov (coll. Brýdl v Nár. museu v Praze a coll. B. Kouřil).

Ostatní odchylky zatím u nás zjištěny nebyly.

Résumé.

Une contribution à la connaissance du *Dorcadion fulvum* Scop. (Cerambycidae).

Dans un matériel nombreux du *Dorcadion fulvum* ssp. *fulvum* SCOP. des environs du Olomouc (Moravie) en ČSR, trouvée par M. Kudla je pouvais constater une nouvelle aberration de structure, fort intéressante, et différente de la forme typique par la sculpture des élytres, dont toute la surface est densément coriacée, avec une ponctuation rugueuse entremêlée et presque mate.

Je me permets de nommer cette aberration ab. *coriaceipenne* n. J'ai la connais des environs de Olomouc et Prostějov à Moravie; de Bohême des environs de Litomyšl et Čáslav. Il y a de même quelques passages entre cette aberration et la forme typique.

Les types et cotypes sont conservés dans la coll. Kudla et la mienne.